

УДК 811.111'42

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАКРОТЕМИ “СЛІДЧІ ДІЇ” В ДИСКУРСІ АМЕРИКАНСЬКОГО СЛІДСТВА

О.В. Фещенко (Харків)

Статтю присвячено аналізу однієї з базових (макро-)тем, реалізованих у дискурсі американського слідства, а саме: макротемі “Слідчі дії”. Дослідження ґрунтується на попередньо-визначених адресантно-адресатних конфігураціях та типах комунікативних ситуацій, властивих дискурсові американського слідства. Виявлено потенціал мікротем, що складають частину змістового аспекту цього дискурсу, репрезентуючи предмети обговорення працівників слідчих органів як співробітників відповідних установ, з властивими останнім цілями та задачами. Встановлено кореляції між зафіксованими мікротемами та адресантно-адресатними конфігураціями й комунікативними ситуаціями.

Ключові слова: адресантно-адресатні конфігурації, дискурс американського слідства, змістовий аспект, комунікативні ситуації, кореляції, мікротема.

Фещенко Е.В. Особенности реализации макротемы “Следственные действия” в дискурсе американского следствия. Стаття посвящена аналізу однієї з базових (макро-)тем, реалізованих в дискурсі американського слідства, а саме: макротемі “Следственные действия”. Аналіз базується на раніше визначених адресантно-адресатних конфігураціях та типах комунікативних ситуацій, властивих дискурсу американського слідства. Визначено потенціал мікротем, які складають частину змістового аспекту дискурсу, демонструючи предмети обговорення працівників слідчих органів як співробітників відповідних установ, з властивими останнім цілями та задачами. Визначено кореляції між зафіксованими мікротемами, адресантно-адресатними конфігураціями та комунікативними ситуаціями.

Ключевые слова: адресантно-адресатные конфигурации, дискурс американского следствия, корреляции, комунікативные ситуации, мікротема, змістовий аспект.

Feshchenko O.V. The peculiarities of the Theme “Criminal Investigation Activity” in American Criminal Investigation Discourse. The article presents the analysis of one of the basic themes, namely the theme “Criminal Investigation Activity” realized in American criminal investigation discourse. The study proceeds from the previously determined speaker-addressee configurations and communicative situations types proper to American criminal investigation discourse. It results in establishing the potential of topics, forming part of this discourse content aspects and representing the objects discussed by criminal investigators as employees of certain organizations with specific aims and tasks. This leads to defining the correlations between the established topics and speaker-addressee configurations and communicative situations.

Key-words: American criminal investigation discourse, communicative situations, content aspect, correlations, speaker-addressee configurations, topic.

Актуальні в сучасну добу розвідки в сфері аналізу дискурсу спрямовують увагу дослідників на вивчення усього розмаїття розумово-комунікативної діяльності людини.

Серед досліджуваних дискурсів чимало інституційних, де комуніканти діють у межах правил і норм, визначених їх ролями АГЕНТІВ/КЛІЄНТІВ [2]. До множини цих дискурсів належить і об'єкт

нашого дослідження – дискурс американського слідства (ДАС). Слідство – один з інститутів правоохоронної системи, визначається як форма попереднього розслідування, що виконується різноманітними структурами, які мають на це повноваження (напр., слідчі групи, ФСБ та ін.) [4]. Специфіка правоохоронної системи країни зумовлює наявність у дискурсі слідства як універсальних, так і особли-

© Фещенко О.В., 2013

вих культурно-соціальних рис, що разом зі специфікою загального культурно-мовного менталітету, робить його явищем, вкоріненим у конкретну культуру й конкретне суспільство.

ДАС має характерний набір адресантно-адресатних конфігурацій (основний АГЕНТ-основний АГЕНТ, основний АГЕНТ-другорядний АГЕНТ, основний/другорядний АГЕНТ-КЛІЄНТ; до основних АГЕНТІВ віднесено працівників слідчих органів, до другорядних – співробітників інших установ/інших інститутів правоохоронної системи, до КЛІЄНТІВ належать жертви, свідки, підозрювані, обвинувачувані тощо) [5] та комунікативних ситуацій (основні ситуації охоплюють такі типові зразки комунікативної взаємодії, що спрямовані на реалізацію цілей слідства – розслідування та розкриття злочину; допоміжні ситуації – скеровані на організацію та оптимізацію праці співробітників слідчих органів та організацію їх спілкування; другорядні ситуації покликані з'ясувати проблеми, що мають опосередковане відношення до ходу слідства) [6]. Ці адресантно-адресатні конфігурації та комунікативні ситуації є втіленням інституційності ДАС. Сфера комунікації, об'єктивована в змістовому аспекті ДАС, так само засвідчує його інституційний характер. Дослідження змістового – тематичного аспекту іншого інституційного (професійного) дискурсу засвідчує його двоїсту природу, а саме: наявність макротем, що охоплює зміст фахового спілкування, та макротем, що репрезентує зміст спілкування співробітників певної установи [3]. Схожа ситуація має місце і у ДАС: за даними нашого аналізу його базовий концепт CRIME втілено у двох макротемах. Перша – “Здійснення злочину” – охоплює такі предмети обговорення як “жертва злочину”, “злочинець”, “заподіяна шкода”, “тип/характер злочину”, “злочинна дія”, “хронотоп злочину”, “інструмент злочину”, “речові докази” [7], тобто у її межах тематизується та частина концептуалізованого знання, що пов'язана з фаховою діяльністю представників слідчих органів. Друга макротема – “Слідчі дії” – на наш погляд, кореспондує з обговоренням діяльності працівників слідчих органів – працівників відповідних установ. Оскільки

ДАС належить до професійних дискурсів, у ньому тематизується ще один концепт – УСТАНОВА [3], що й зумовлює наявність вказаної мікротем.

Метою цієї статті є встановлення змістового потенціалу макротем “Слідчі дії”, шляхом виявлення потенціалу її мікротем.

За даними нашого аналізу, у межах макротем “Слідчі дії” реалізуються наступні мікротем:

- “розподіл обов'язків”;

У межах цієї мікротем співрозмовники – оперативні працівники – зосереджують увагу на тих обов'язках, що їх виконує / має виконувати кожен з них.

У прикладах (1), (2) керівник слідчої групи Гіббс розподіляє обов'язки між підлеглими: у першому прикладі віддаючи розпорядження Зіві залишитись на місці злочину, Тоні – йти з ним, а МакГі оглянути периметр; у другому прикладі наказуючи Зіві сфотографувати місце злочину, а МакГі – зібрати личинок, які є речовими доказами:

(1) *Gibbs: You stay here. You come with me. McGee, take the perimeter. (NCIS, Stakeout)*

(2) *GIBBS: Ziva, photos. McGee, you find any more maggots walking around, you bag 'em. They're evidence. (NCIS, Friends And Lovers)*

У наступному прикладі слідчий Тоні дає завдання новому члену їх команди (МакГі):

(3) *TONY: All right, you're on sketch details there, Probie. (NCIS, Friends And Lovers)*

- “оперативно-розшукові заходи”;

Підчас реалізації цієї мікротем комуніканти, якими так само як і у попередньому випадку є оперативні працівники, фокусуються на тих заходах, що вони здійснюють / мають здійснити з метою розслідування злочину.

Зокрема, у прикладі (4) керівник слідчої групи Гораціо планує провести аналіз всіх жертв щодо залишків пороху, про що він повідомляє в своїх співробітників:

(4) *HORATIO: All right, let's GSR everybody and start with mom. (CSI: Miami, Slaughterhouse)*

У фрагменті (5) оперативні працівники обговорюють отримання ордера на обшук:

(5) *CRAGEN: Where are you on the search warrant? CABOT: Floundering in uncharted waters.*

STABLER: What is the problem? This guy violated the conditions of his release.

CABOT: He served his full prison sentence and was never on parole. Therefore he was never subject to the Department of Corrections' supervision.

STABLER: I'm telling you, this guy is the Duct Tape Rapist. His victim is his own psychiatrist.

CABOT: More than enough for a warrant if Benny was on parole. Legally, he is Joe Citizen. The standards for probable cause are much higher. I need more. (Law and Order: Special Victims Unit, Mother)

У наступному прикладі (6) слідчий пропонує розпочати справу з розшуку відбитків та аналізу одягу жертви:

(6) *MAC: Start with trace and the victim's clothes. (CSI:NY, Creatures of the Night)*

- “інформаційний пошук”;

Ця мікротема в основному реалізується у спілкуванні оперативних працівників та співробітників, які є фахівцями з інформаційних технологій і безпосередньо опікуються пошуком інформації за допомогою баз даних та комп'ютерних програм.

У прикладі (7) співробітники слідчого підрозділу обговорюють обробку комп'ютерного файлу:

(7) *TONY: Uploading Goliath's file into the database, Boss. (NCIS, Blowback)*

Приклад (8) ілюструє обговорення здійснення пошуку всіх викликів та електронних листів підозрюваного:

(8) *GIBBS: Is that all?*

MCGEE: No. No, I'm also running Harrow's phone and email records for the past ninety days against databases of known arms dealers. No hits yet, but I did just start. (NCIS, Blowback)

- “лабораторні дослідження”;

Ця мікротема наявна переважно у ситуаціях взаємодії оперативних співробітників та експертів, які здійснюють лабораторні дослідження.

Так, у прикладі (9) предметом обговорення у спілкуванні експерта-криміналіста Еббі та патологоанатома Дакі є пуля, випущена зі зброї підозрюваного, яка має бути досліджена:

(9) *ABBY: So I have a pristine bullet sample fired from our suspect's thirty-eight. All I need is the bullet you pulled from him. I'll make a match and we'll send the bad guys wherever the bad guys go when we catch them. (NCIS, Faking It)*

У іншому фрагменті слідчий Тоні звертає увагу експерта-криміналіста Еббі на необхідність пришвидшити аналіз зразка ДНК:

(10) *TONY: Hey, got another DNA sample to test. It's a rush job.*

ABBY: Oh, should I put it in front of my other rush jobs?

TONY: Yes.

ABBY: Okay, I'll make it a rush rush job and I'll get right on it. (NCIS, Faking It)

У прикладі (11) йдеться про необхідність проведення графологічної експертизи:

(11) *Ryan Wolfe: It's just a paper.*

Horatio: Send the paper to Q.D. (CSI Miami, One Night Stand)

Фрагмент (12) ілюструє обговорення дослідження аудіо запису допиту:

(12) *GIBBS: Audio of interrogation?*

TONY: Being transcribed. (NCIS, Blowback)

- “наявність/відсутність результатів слідчих дій”;

Ця мікротема зафіксована у спілкуванні співробітників слідчих установ – оперативних працівників, експертів тощо – , бо у змістовий фокус тут потрапляє результативність різноманітних слідчих заходів.

Зокрема, у наступному фрагменті працівниця повідомляє про те, що вона виявила відсутність відбитків на зброї:

(13) *CALLEIGH: I fumed the shotgun, but there were no usable prints on it. (CSI: Miami, Slaughterhouse)*

Наявність відбитків підозрюваного обговорюється і в наступному прикладі, де результат слідчих дій також виявляється негативним:

(14) *GIBBS: Tell me you found a match on our suspect's prints, Abs.*

ABBY: Negative. (NCIS, Faking It)

У фрагментах (15) – (17) натомість співробітники повідомляють про позитивний результат їхніх дій:

(15) STELLA : I've documented each item's distance from the actual rape. (CSI : NY, *Creatures of the Night*)

(16) GIBBS: Briefing paper?

TONY: Done. (NCIS, *Blowback*)

(17) DUCKY: Abby analyzed the contents of our Petty Officer's stomach. We now know how the poison was administered. (NCIS, *Friends and Lovers*)

- “правові підстави слідчих дій”;

У межах цієї мікротеми суб'єкти обговорюють відповідність слідчих заходів нормам існуючого законодавства.

У прикладах (18), (19) керівник слідчої групи Гіббс та співробітник ФБР обговорюють свої права щодо того, під чію юрисдикцію підпадає справа:

(18) FORNELL: Not yet. What the hell is NCIS doing at the Barclay, Gibbs?

GIBBS: Our job, Fornell.

FORNELL: Yeah? That involve jeopardizing our operation?

GIBBS: You're damn lucky we didn't blow these two away!

FORNELL: Which wouldn't have happened if you hadn't strayed into our jurisdiction! (NCIS, *Under Cover*)

(19) GIBBS: Give us twenty four hours, then we flip.

FORNELL: FBI gets operational control?

GIBBS: Yeah, and credit for the collar.

FORNELL: Agreed. (NCIS, *Under Cover*)

- “рівень професійної підготовки співробітників”;

Ця мікротема зафіксована у спілкуванні співробітників слідчих органів у тих випадках, коли на перший план висуваються різні аспекти їх професійної підготовки.

У прикладі (20) співробітники обговорюють складення тесту зі стрілової підготовки:

(20) Ryan: Everything okay?

Calleigh: My Firearms Proficiency is up. Six months goes by fast.

Ryan: Well, you left Firearms, so it's not such a big deal, is it?

Calleigh: I like to stay current.

Ryan: Good luck on your test.

Calleigh: Thanks. (CSI: *Miami, Blood in the water*)

У наступному прикладі (21) агенти слідчого підрозділу розмовляють про доцільність проходження психологічного тренінгу:

(21) Ziva: I don't understand, McGee. Sensitivity training?

McGee: A seminar on the basics of communication and understanding in the workplace.

Ziva: I know what sensitivity is. I'm asking why we have to spend the whole afternoon studying it. (NCIS, *Light Sleeper*)

Наведений перелік мікротем є результатом пілотного дослідження потенціалу мікротеми “Слідчі дії”, отже він може бути доповненим під час подальшого аналізу.

Дослідники професійного спілкування вказують на зв'язок його вербальних параметрів із такими когнітивно-комунікативними чинниками, як тип ситуацій та характеристики учасників [1, с. 253].

У нашому дослідженні співставлення отриманих даних з такими параметрами ДАС як адресантно-адресатні конфігурації та комунікативні ситуації дозволило дійти висновку, що більшість виявлених мікротем (“розподіл обов'язків”, “оперативно-розшукові заходи”, “інформаційний пошук”, “лабораторні дослідження”, “наявність/відсутність результатів слідчих дій”) реалізуються у спілкуванні основних АГЕНТІВ в основних комунікативних ситуаціях, тоді як мікротема “Правові підстави слідчих дій” наявна також у взаємодії основних та другорядних АГЕНТІВ, тобто під час спілкування співробітників слідчих установ з представниками інших правоохоронних структур у додаткових ситуаціях ДАС.

Реалізації макротем “Здійснення злочину” та “Слідчі дії” формують ядро змісту ДАС, перспективою роботи є аналіз периферії його змістового аспекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева Л.М. Медицинский дискурс: теоретические основы и принципы анализа / Л. М. Алексеева, С.Л. Мишланова. – Пермь : Перм. ун-т, 2002. – 199 с. 2. Карасик В.И. Языковой круг: личность, кон-

цепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с. 3. Кудоярова О.В. Дискурсотворча роль теми у професійному конфліктному спілкуванні англомовних медиків (на матеріалі персонажного мовлення) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Кудоярова Ольга Вікторівна. – Харків, 2007. – 238 с. 4. Словарь юридических терминов: предварительное следствие [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://justicemaker.ru/view-termin.php?id=1331>. 5. Фещенко О.В. Інституціональність аспекту комунікантів дискурсу слідчих / О.В. Фещенко // Сучасна англїстика: мова в контексті культури : третій міжнар. наук. форум, 25 чер. 2009 р. : тези доп. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – Ч. 2. – С. 66–68. 6. Фещенко О.В. Одиниці аналізу дискурсу американських слідчих // О.В. Фещенко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2012. – Вип. 69, № 1002. – С. 39–43. 7. Фещенко Е.В. Тема “Совершение преступления” в общении представителей американского института следствия / Е.В. Фещенко // Проблемы лингвистики и лингвидидактики: междунар. сборник науч. ст. / [под ред. С.А. Мосеевой,

Л.Г. Петровой. – Белгород : ИПЦ “ПОЛИТЕРРА”, 2013. – Вып. 1. – С. 315–321.

СПИСОК

ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

1. NCIS, Stakeout [Electronic resource]. – Access : <http://ncis.hypnoweb.net/episodes/saison-5/512.25.1037/>. 2. NCIS, Under Cover [Electronic resource]. – Access : <http://ncis.hypnoweb.net/episodes/saison-3/308/script-vo.25.351/>. 3. NCIS, Friends and Lovers [Electronic resource]. – Access : <http://ncis.hypnoweb.net/episodes/saison-4/415/script-vo.25.421/>. 4. CSI: Miami, Slaughterhouse [Electronic resource]. – Access : <http://www.csifiles.com/episodes/miami/season1/slaughterhouse.Shtml>. 5. NCIS, Blowback [Electronic resource]. – Access : <http://ncis.hypnoweb.net/episodes/saison-4/414/script-vo.25.420/>. 6. NCIS, Faking It [Electronic resource]. – Access : <http://ncis.hypnoweb.net/episodes/saison-4/404/script-vo.25.310/>. 7. NCIS, Light Sleeper [Electronic resource]. – Access : <http://ncis.hypnoweb.net/episodes/saison-3/314/script-vo.25.356/>.